

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

24.1.2024

ESBL - toimintaohje

ESBL tulee sanoista Extended Spectrum Beta-Lactamase. Tämä tarkoittaa gramnegatiivisten sauvabakteerien tuottamia entsyymejä, jotka kykenevät hajottamaan lähes kaikkia beetalaktaami-antibiootteja. Lisäksi ESBL-kannat ovat usein vastustuskykyisiä osalle muita antibiootteja. Tavallisimmin ESBL -ominaisuus löydetään Escherichia coli (ESBL E. coli) tai Klebsiella pneumoniae (ESBL Klebsiella pneumoniae) -bakteereilla. Suomessa ESBL-löydökset ovat pääosin E. coli-kantoja, viitisen prosenttia löydöksistä on Klebsiella-kantoja. Nämä bakteerilajit elävät runsaina ihmisen suolistossa ja ovat muun muassa tavallisia virtsatieinfektioiden aiheuttajia.

Tämänhetkisen tiedon mukaan laitosepidemiariski liittyy ESBL Klebsiellaan. ESBL E. colin aiheuttamia laitosepidemioita on havaittu vähemmän. Tämän takia näiden kahden ESBL-bakteerin kohdalla on erilaiset toimintaohjeet.

1.1 Hoito

ESBL-kantojen aiheuttamat infektiot hoidetaan aina bakteerin herkkyysmäärityksen mukaan mahdollisimman kapeakirjoisella antibiootilla. Tavallisimpia infektioita ovat virtsateiden infektiot sekä erilaiset intra-abdominaaliset infektiot. Kestokatetroidulla potilaalla tulee katetri vaihtaa ennen mikrobilääkityksen aloittamista.

1.2 Riskitietomerkintä ja näytteet

ESBL-löydöksestä tehdään merkintä sairauskertomuksen riskitietoihin. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella merkinnän tekee Infektioiden torjuntayksikkö.

ESBL E. coli -riskitieto on hoidossa huomioitava ja voimassa vuoden, ellei todeta uutta positiivista löydöstä vuoden aikana. Hoidossa huomioitavat riskitieto on merkityksellinen, koska se ohjaa antibiootihoidon valintaa.

ESBL Klebsiella pneumoniae -riskitieto on kriittinen ja voimassa toistaiseksi.

ESBL-entsyymi tuottava mikrobi todetaan yleensä kliinisestä näytteestä, kuten veri-, virtsa- tai märkänäytteestä. ESBL-seulonta ei ole poissulkeva, joten sitä ei käytetä kuin ulkomailta saapuvien potilaiden kohdalla tai epidemiaksi todetussa tilanteessa.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

24.1.2024

1.3 Potilaan ohjaus

Hoitoyksikköjen ulkopuolella ESBL-kantaja viettää normaalia elämää. ESBL-kantajalle annetaan ohjeet hoitoyksikössä suullisesti ja lisäksi kantaja saa kirjallisen ohjeen. Kantajaa ohjataan toteuttamaan hyvää käsihygieniaa. Bakteerin kantajuudesta kerrotaan omaisille vain potilaan luvalla.

1.4 Hoitokäytännöt terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköissä

ESBL E. coli -kantajat

Kantajien hoidossa noudatetaan tavanomaisia varotoimia. Poikkeuksena hematologiset potilaat, joiden kohdalla toteutetaan kosketusvarotoimia niin kauan kun hoidossa huomioitava riski on voimassa.

ESBL K. pneumoniae -kantajat

Erikoissairaanhoidossa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa noudatetaan kosketusvarotoimia.

Ympärivuorokautisissa hoitoyksiköissä kantaja sijoitetaan omalla WC- ja suihkutilalla varustettuun 1-hengen huoneeseen tai huoneeseen saman mikrobin kantajan kanssa

- huoneessa tehtävissä hoitotoimenpiteissä noudatetaan kosketusvarotoimia
- muualla kuin huoneessa tehtävissä hoitotoimenpiteissä noudatetaan tavanomaisia varotoimia
- siivouksen ja pyykinhuollon kohdalla toimitaan Eristykseen liittyvät toimenpiteet – ohjeen mukaan.

Toiminta muissa hoitoyksiköissä

Avovastaanotoilla toimitaan tavanomaisten varotoimien mukaan molempien ESBL-tyyppien kohdalla. Tällaisia yksiköitä ovat mm. poliklinikka, perusterveydenhuollon avovastaanotto ja vastaavat tilanteet, fysioterapia ja näihin rinnastettavat yksiköt. Allasjumppa on sallittu.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

24.1.2024

1.5 Tiedottaminen

Tietoa ESBL-kantajuudesta ei saa välittää sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille. Hoitoyksiköissä tieto väitetään kaikille, jotka hoitavat potilasta (mm. laboratorio, fysioterapia, laitoshuolto). Tiedon tulee välittyä myös hoitolaitoksesta toiseen siirryttäessä.

1.6 Kantajuustiedon poisto

ESBL E.coli -riskitieto poistuu rekisteristä automaattisesti vuoden kuluttua viimeisimmästä positiivisesta löydöksestä.

ESBL K. pneumoniae -kantajia ei toistaiseksi poisteta rekisteristä.

1.7 Altistuneet ja epidemia

ESBL:lle mahdollisesti altistuneita ei seulota, altistumistietoa ei kirjata eikä heihin kohdisteta muitakaan erityistoimia. Epidemiatilanteessa asia arvioidaan tilannekohtaisesti. Tämän ohjeen lisäksi voi olla paikallisesti erillinen ohjeistus epidemian tai poikkeavan paikallisen tilanteen vuoksi. Poikkeus on kirjattuna näiden potilaiden riskitietoihin. Epidemiatilanteessa hygieniahoitaja antaa erillisen suosituksen seulontanäytteiden otosta.

1.8 Muuta

ESBL-kantajan kohdalla on huomioitava, että suunniteltu hoito toteutuu asianmukaisella tavalla ja ajoituksella resistentin mikrobin kantajuudesta huolimatta.

Sairaalassa ja muissa hoitoyksiköissä huomioidaan yleisesti omaisten ja vierailijoiden käsihygieniaohjeet ja neuvonta.

Ongelmatilanteissa ota yhteyttä hygieniahoitajaan.